ריב"ן

קסבר רבי יוסי שריטה וגדידה אחת היא. דתרוייהו בין ביד בין בכלי וכתיב בגדידה למת לא תתגודדו ולא תשימו קרחה וגו': המשרט בכלי חייב. הא ודאי פשיטא לכולי עלמא דעיקר גדידה משמע בכלי ועיקר שריטה משמע ביד וקאמר שמואל המשרט בכלי על המת חייב ולא קאמר המגדד בכלי לאשמועינן דשם שריטה שייך בכלי והעושה חבורה בעצמו בכלי על המת חייב שני לאוין משום שרט ומשום מגדד לגדידה ושריטה אחת היא לתרוייהו בין ביד בין בכלי: מיתיבי גדידה ושריטה[ז] אחת היא. כלומר בין שריטה בין גדידה ענין חבורה הם ושניהם על מת אלא שריטה ביד וגדידה בכלי וקשיא לשמואל דאמר תרוייהו בין ביד בין בכלי דמדקאמר המשרט בכלי ולא קאמר המגדד בכלי מכלל דשריטה שייכא בכלי כגדידה: על המת בין ביד בין בכלי חייב. דשריטה וגדידה כתיב דתרוייהו אסרינהו רחמנא: על עבודת כוכבים. דיש עבודת כוכבים שעובדין אותה בכך שעושין בבשרם חבורות ופלצות: ביד חייב. דדרך עבודתה[ח] בכך[ה] ואפי' עבודת כוכבים שאין עבודתה בכך חייב דעבודה גמורה היא ביד: והא איפכא כתיב. דבכלי דרך עבודה הוא לעבודת כוכבים דכתיב ויתגודדו כמשפטם עשו גדידה כדרך שהיו רגילין לעשות בחרבות וברמחים אלמא דרך עבודה בכלי: בי פירקי דרישא. מקום הפרקים שמתחברים שם פירקי העצמות והיינו בלדעים. פרק יונט"ר: בי פירקי דדיקנא. פרק ראשון של זקן היינו תחת האוזן מקום שלחי התחתון יוצא משם ושם נקרא פאה בחודו של לחי שבולט לחוץ ושתי השבולת[ט] שבסנטר מקום חבור שני הלחיים יש עצם קטן שמחבר הלחיים יחד שמכאן ומכאן נקרא פאה שכל אחד מהן לסוף הלחי הרי שתים מכאן ושתים מכאן ואחת מלמטה הוא השיער שבין ב' השבולת שבסנטר ופרק הוא בפני עצמו: ופאת זקנם לא יגלחו. גבי כהנים כתיב ולא תשחית את פאת זקנך בישראל כתיב וילפינן להו בג"ש האי מהאי[י] דפאה פאה והכי אמרי' בהדיא בפרק קמא דקדושין (דף לה:) ג"ש דפאה פאה להכי הוא דאתא דתניא לא יגלחו כו': ת"ל לא תשחית. ומספרים אין משחיתים שאין חותכין שיער בכל עיקר כתער: גילוח שיש בו השחתה. דרך לגלח בו ומשחית והיינו תער אבל רהיטני משחית ואין דרך לגלח בו ומספרים מגלחין ואין משחיתים: אי גמיר גזירה שוה. ההיא גזירה שוה דפאה פאה קאמר ובמסכת קדושין היא (שם): מספרים מנא ליה. דמותר לגלח בהם דלא קאסר אלא מלקט ורהיטני שיש בהן השחתה: גילוח עבדי. השחתתן עושה גילוח כלומר גילוח מיקרי דדרך לגלח בהן: מתני' כתובת קעקע. כותב תחלה על בשרו בסם או בסיקרא ואח"כ מקעקע הבשר במחט או בסכין ונכנס הצבע בין העור לבשר ונראה בו כל הימים קעקע פויינטוורי"ר ואסור לכתוב שום כתיבה בעולם על בשרו בענין זה שכך גזירת הכתוב: את השם. מפרש בגמרא דשם עבודת כוכבים קאמר: גמ' עד שיכתוב אני ה' ממש. על תיבות הללו אני ה' אתה מחייבו משום כתובת קעקע: וכתובת קעקע לא תתנו בכם. שום כתובת קעקע לא יעשו לפני[ק] שאני ה' ואסורין אתם לכתוב שם אחר על בשרכם אלמא עיקר חיובא משום שם עבודת כוכבים הוא ומיהו אסור לכתוב שום כתיבה בעולם אפי' לר"ש אלא דחיוב מלקות ליכא: אפר מקלה. דוקא קאמר לפי שקשה היא ומקעקעת מקום המכה והרושם נראה שם אחר זמן אבל עפר בעלמא לא: שפוד. בפ' אין לדין (ביצה דף כח:) (ו) שפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו א"ר מלכיו א"ר אדא ושומטו ומניחו בקרן זוית והיינו שמעתתא דעילויה מילתא לאמורא אמרה: שפחות. משנה היא בפ' אע"פ (כתובות דף נט:) ר' אליעזר אומר אפי' הכניסה לו מאה וכו' אמר רב מלכיו א"ר אדא (ז) הלכה כרבי אליעזר (שם סא:) והיינו משנה דאמתני' קאי ולא קאמר מילתא באפי נפשה: גומות. (ח) [ל] בנדה בבא סימן (דף נב.) ר' חלבו אמר רב הונא שתי שערות שאמרו צריך שיהא בעיקרן גומות רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה גומות אע"פ שאין בו שערות: בלורית. בפרק אין מעמידין בע"ז (דף כט.) ת"ר עובד כוכבים המסתפר מישראל כו' וכמה אמר רב מלכיו[מ] אמר רב אדא (ט) שלש אצבעות לכל רוח והיינו מתניתא: אפר מקלה. הכא (י) ושמעתא היא דלאו אמתני' קאי אלא מילתא באנפי נפשה קאמר אסור לו לאדם כו': גבינה. נמי באין מעמידין דקתני במשנה[נ] וגבינות בית אונייקי ובעי בגמרא[י] מ"ט אמר רב מלכיא אמר רב אדא (כ) מפני שמחליקין כו' והיינו משנה דאמתני' קאי: מתני' ומתנית'. רב פפא אסימנא דרב מלכיו קאי לגרועי מיניה שפחות דכולהו מתני' רב מלכיא אמרינהו כלומר משנה דשפחות דאוקמת כרב מלכיו רב מלכיא אמרה ומתניתא דקאמר לאו דוקא אלא[נ] דבסימנא דרב מלכיו ליכא מתני' ושמעתתא רב מלכיו ומה שנשאר מן השמעתות בסימנו של רב מלכיו דהיינו שפוד וגומות רב מלכיו אמרינהו והיינו דקאמר איכא בינייהו שפחות ולא קאמר שפחות ואפר מקלה אלא שפחות גרידא מגרעינן ודרב מלכיו[ס] כדקאי קאי: מתניתא מלכתא. משניות ובריי' עיקר הן והיינו סימן מי ששמו דומה לנקבה מוקמינן כולהו מתנייתא דהוו נמי לשון נקבה אלידיה והיינו רב מלכיא שמו דומה לנקבה ומשמעותו של שם נמי משמע לשון מלכות והיינו משניות ובריי' שהן עיקר ולא שמעתות ואית דמפרש[ק] איכא בינייהו שפחות (ל) ומקלה משמע שפחות ושכנגדה כך לשון ח"ה[ע]: ריבדא. מכה: כוסילתא. כלי שמכה[פ] בו בלע"ז פליימא: מתני' היה לבוש כלאים. אחד מן השוק ולא נזיר:

יש

קסבר רבי יוסי שריטה וגדידה אחת היא וכתיב התם למת אמר שמואל המשרט בכלי חייב מיתיבי שריטה וגדידה אחת היא אלא ששריטה ביד וגדידה בכלי הוא דאמר כרבי יוסי תני תנא קמיה דרבי יוחנן[א] על מת בין ביד בין בכלי חייב על עבודת כוכבים ביד חייב בכלי פטור והא איפכא כתיב [א] ויתגודדו כמשפטם בחרבות וברמחים אלא אימא ביד פטור בכלי חייב: וחייב על הראש: מחוי רב ששת בין פירקי (א) רישא: ועל הזקן שתים מכאן ושתים מכאן ואחת מלמטה: מחוי רב ששת בין פירקי (ב) דיקנא: רבי אליעזר אומר אם נטלן וכו': קסבר חד לאו הוא: ואינו חייב עד שיטלנו בתער: ת"ר [ב] ופאת זקנם לא יגלחו [א] יכול אפי' גלחו במספרים יהא חייב ת"ל [ג] לא תשחית אי לא תשחית יכול אם[ב] לקטו במלקט ורהיטני יהא חייב תלמוד לומר לא יגלחו הא כיצד גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער: רבי אליעזר אומר אפילו לקטו במלקט ורהיטני (יהא) חייב: מה נפשך אי גמיר גזירה שוה ליבעי תער אי לא גמיר ג"ש מספרים נמי [לא[ג]] לעולם גמיר ג"ש וקסבר הני נמי גילוח עבדי: **מתני'** הכותב כתובת קעקע [א] כתב ולא קעקע קעקע ולא כתב אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע בידו[ד] ובכחול ובכל דבר שהוא רושם ר"ש בן יהודה משום ר' שמעון אומר אינו חייב עד שיכתוב שם את[ה] השם שנאמר [ד] וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה': **גמ'** אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי עד דיכתוב (ג) אני ה' ממש אמר ליה לא כדתני בר קפרא אינו חייב עד שיכתוב שם עבודת כוכבים שנאמר וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה' אני ה' ולא אחר: אמר רב מלכיא אמר רב אדא בר אהבה אסור לו לאדם שיתן אפר מקלה על גבי מכתו מפני שנראית ככתובת קעקע [ב] אמר רב (ד) נחמן[ו] בריה דרב איקא שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא רב פפא אמר מתניתין ומתניתא רב מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימניך מתניתא מלכתא מאי בינייהו איכא בינייהו שפחות רב ביבי בר אביי קפיד אפי' אריבדא דכוסילתא רב אשי אמר [ב] כל מקום שיש שם מכה מכתו (ה) מוכיח עליו: **מתני'** [ג] נזיר שהיה (ו) שותה יין כל היום אין חייב אלא אחת[ז] אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת [ד] היה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת [ה] היה מגלח כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח חייב על כל אחת ואחת [ו] היה לבוש בכלאים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תלבש אל תלבש והוא פושט ולובש חייב על כל אחת ואחת

יש

על עבודת כוכבים ביד חייב. פי' הקונטרס חייב מיתה (מ) בכדרכה ולקי שלא כדרכה מלא תעבדם[ט] יתירא בכלי פטור דלאו בכלל עבודה דלאו (חייב[צ]) אלא ביד:

רב אשי אומר מכתו מוכחת עליו. וכן הלכה:

ואפילו

מסורת הש"ס עם הוספות

א) קדושין לה: נזיר מ: נח: ועי' תוס' בע"ב ד"ה לא, ב) ע"ז כט. בילה כח: כתובות סא: נדה נב., ג) קדושין עז: חולין פב: נזיר לח: מב., ד) עי' ר"ן נדרים יז. ד"ה גמ', ה) עי' סנהדרין דף סג., ו) ע"ז כט:, ז) לה:, ח) עיי' ביצה כח: תוד"ה איכא, ט) שמות כג כד ועי' רש"י סנהדרין ס: ד"ה עובר.

הגהות הב"ח

(א) גמ' בין פירקי דרישא: (ב) שם בין פירקי דדיקנא: (ג) שם בריה דרבא לרב אשי עד דיכתוב. נ"ב פי' היה שואלו אם כך הוא פי' המשנה: (ד) שם אמר רב חיננא בריה דרב איקא שפוד: (ה) שם מכתו מוכחת עליו: (ו) רש"י ד"ה שפוד בפרק אין לדין אמר שמואל שפוד שצלו וכו' א"ר אדא בר אהבה שומטו: (ז) ד"ה שפחות וכו' א"ר אדא בר אהבה הלכה כר"א: (ח) ד"ה גומות שמעתתא היא בפ' בא סימן לענין מיאון אמר ר' מלכיו אמר ר' אדא בר אהבה גומות אע"פ שאין שם שתי שערות גדולה היא ואינה ממאנת דאין גומא אא"כ היה בה שער ונשרו הס"ד: (ט) ד"ה בלורית וכו' א"ר אדא בר אהבה שלש: (י) ד"ה אפר וכו' שמעתא כצ"ל ואות ו' נמחק: (כ) ד"ה גבינה וכו' אמר ר' אדא בר אהבה מפני: (ל) ד"ה מתניתא מלכתא וכו' שפחות ואפר מקלה דמשמע: (מ) תוס' ד"ה על וכו' חייב מיתה אף שלא בכדרכה ולקי:

עין משפט נר מצוה

צח א מיי' פי"ב מהלכות ע"ז הלכה יא סמג לאוין סא טוש"ע יו"ד סי' קפ ס"א:
צט ב טוש"ע שם ס"ג:
ק ג מיי' פ"ה מהלכות נזירות הלכה י סמג לאוין רכ:
קא ד מיי' שם הל' טו ופ"ג מהל' אבל הל' ד סמג שם וסי' רלד:
קב ה מיי' פ"ה מהל' נזירות הל' ג סמג לאוין רכ:
קג ו מיי' פ"י מהלכות כלאים הל' ל סמג לאוין רפג:

הגהות וציונים

א] [גי' רי"ף ורא"ש דרב נחמן] (גליון): ב] ראשונים וכת"י אפילו: ג] רש"ל (גליון) בדפו"י נמי לא ליבעי, והמהרש"א מחק תיבות "לא ליבעי" ובר"ש מדעסויא גרס נמי לחייב: ד] [צ"ל בדיו] (גליון): ה] בסה"מ ל"ג "את" (גליון) וכן ליתא בדפו"י, ונוסף ע"פ המהרש"ל (דפו"ר): ו] [בכל המקומות איתא ר' חנינא] (גליון): ז] כת"י שריטה וגדידה: ח] צ"ל עבודה (דפו"י וכת"י): ט] בכת"י ממשיך "שמכאן ומכאן...", והתיבות "שבסנטר מקום... הלחיים יחד" מקומם להלן אחרי "השבולת" ולפני "ופרק הוא בפני עצמו": י] נדצ"ל להו האי מהאי בג"ש דפאה פאה (באה"מ): כ] בס"י תעשו לפי כו' (גליון): ל] רש"א שמעתתא היא לענין שתי שערות [אפילו בגומא אחת] במס' נדה כו' בלורית כו' (גליון): מ] צ"ל רב מלכיא (כת"י): נ] תיבת "אלא" נמחק (רש"ש): ס] צ"ל ודרב מלכיא (כת"י): ע] לא ידעתי מי הוא הח"ה אם חכם בראשי תיבות או שם ספר (בית פנחס) ובכת"י כן לשון מורי: פ] כת"י שמקיז (כמו ברש"י סנהדרין צג ע"ב): צ] עי' מהרש"ם שגורס ואינו חייב אלא ביד:

תורה אור השלם

א) וַיִּקְרְאוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּתְגֹּדְדוּ כְּמִשְׁפָּטָם בַּחֲרָבוֹת וּבָרְמָחִים עַד שְׁפָךְ דָּם עֲלֵיהֶם: [מ"א יח, כח]
ב) לֹא יִקְרְחוּ קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת: [ויקרא כא, ה]
ג) לֹא תַקִּפוּ פְּאַת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תַשְׁחִית אֵת פְּאַת זְקָנֶךָ: [ויקרא יט, כז]
ד) וְשֶׂרֶט לָנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בִּבְשַׂרְכֶם וּכְתֹבֶת קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בָּכֶם אֲנִי יְיָ: [ויקרא יט, כח]

ליקוטי רש"י

מלקט. פליי"א של מלאכתי חרבות שמחליקין בה את תיק הסייף. רהיטני. פליינ"א של עושי תריסין [קדושין לה:]. ת"ל לא יגלחו. האמור בכהנים ואין דרך גילוח בכך ואתיא ג"ש ליתן האמור של כהנים בישראל ושל ישראל בכהנים [קידושין לה:]. כתובת קעקע. כתב המחוקה ושקוע [ותקוע] שאינו נמחק לעולם שמקעקעו במחט והוא משחיר לעולם. קעקע. לשון והוקע אותם (במדבר כה, ד) והוקענום (ש"ב כא, ו) תוחבין עץ בארץ ותולין אותם עליהם ונמצאו מחוקין ותחובין בקרקע פורפויינ"ט בלע"ז [מתרגם: תחוב, נעוץ, דורכגעשטאכן, איינגעגראבן] [ויקרא יט, כח]. אפר מקלה. אפר הכירה שקלוי ושרוף מאד ושחור ונראה ככתובת קעקע. וגבינה. הכא בפירקא (דף לה:) אמר רב מלכיה אמר רב אדא בר אהבה מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר [ע"ז כט.]. מתניתין ומתניתא. הנך דאיתמר אפירושא דמתני' ובריית' רב מלכיה והנך דאיתמר שמעתתא באפי נפשייהו ולא אפירושא דמתני' רב מלכיו. מתני' מלכתא. היא דמותבינן מינה לאמורא ורב מלכיה שמו דומה לנקבה [ע"ז כט.]. מאי בינייהו. בין רב פפא לרב חיננא. איכא בינייהו שפחות. דאוקי רב חיננא כרב מלכיו ורב פפא כרב מלכיה ומעייל אפר מקלה כרב מלכיו דהנך תלת שפוד ואפר מקלה וגומות שמעתא נינהו ולא אמתני' קיימא אבל שפחות א"ר מלכיה הלכה כר"א דאמר במשנתינו אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר בלורית דהכא אפירושא דמתניתא קאי דקתני לעיל שומט את ידו ואתי איהו לפרושי שיעורה וכן גבינה דקתני מתני' אלו דברים האסורים כו' אמרינן מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבי' ופי' רב מלכיה והא דנקיט תלמודא איכא בינייהו שפחות ולא נקט שפחות ואפר מקלה אמילתיה דרב מלכיה דאתנח ביה רב פפא סימן נקט [שם]. [המשך בסוף המסכת].

לעזי רש"י

יונט"ר. פירוש פרק (של עצמות), מקום חבור אברים בגוף האדם והבהמה.
פויינטווריי"ר. פירוש לקעקע (עיין רש"י ויקרא יט, כח).
פליימ"א. פירוש כלי אומן המקיז (דם בכתפים) (רש"י כתובות דף לט ע"ב ד"ה כוסילתא וע"ז דף כז ע"א ד"ה רידבא דכוסילתא), איזמל (להקזת דם).

יש [א] חורש תלם א׳ וחייב עליו משום שמונה לאוין החורש בשור וחמור והן מוקדשין וכלאים בכרם ובשביעית ויום טוב וכהן ונזיר בבית הטומאה חנניא בן חכינאי אומר אף הלובש כלאים אמרו לו אינו השם אמר להם אף הנזיר לא הוא השם: **גמ׳** (אמר רב ביבי אמר ר׳ יוסי (א) פושט ולובש לובש ממש או[א]) אפי׳ מכנים ומוציא בית יד אונקלי שלו מחוי רב אחא בריה דרב איקא עיולי ואפוקי רב אשי אומר [א] אפילו לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש חייב: יש חורש תלם וכו׳: א״ר ינאי בחבורה נמנו וגמרו [ב] החופה[ב] בכלאים לוקה אמר להן[ג] רבי יוחנן לאו משנתנו היא זו יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין החורש בשור ובחמור והן מוקדשין וכלאים בכרם האי חורש דמחייב משום כלאים היכי משכחת לה לאו דמיכסי בהדיה דאזיל א״ל [ג] אי לאו דדלאי לך [ג] חספא מי משכחת מרגניתא תותה אמר ליה ריש לקיש לר׳ יוחנן [ד] אי לאו דקילסך גברא רבה הוה אמינא מתני׳ מני רבי עקיבא היא דאמר המקיים כלאים לוקה מאי רבי עקיבא דתניא [ה] [ג] המנכש והמחפה בכלאים לוקה רבי עקיבא אומר אף המקיים מאי טעמא דר׳ עקיבא [ו] דתניא [א] שדך לא תזרע כלאים אין לי אלא זורע מקיים מנין ת״ל ([א] בהמתך לא תרביע[ד]) כלאים שדך לא (תזרע כלאים) אמר ליה עולא לרב נחמן ולילקי נמי משום זורע ביום טוב א״ל [ו] תנא ושייר א״ל [ח] תנא (ב) קתני שמונה ואת אמרת תנא ושייר אמר (ג) רבא [ט] [ד] יש חילוק מלאכות בשבת ואין חילוק מלאכות ביום טוב אמר ליה (ד) עדא תהא[ה] איתיביה אביי ואין חילוק מלאכות ביום טוב והתנן[ו] [י] המבשל גיד (ה) בחלב ביו״ט ואכלו לוקה חמש לוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל ביום טוב שלא לצורך ולוקה משום מבשל גיד בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום

ריב״ן

יש חורש תלם אחד. יש עובר בלא תחרוש בשור ובחמור[כ] ונלקטים עליו איסורים הרבה עם אותו לאו בלבד ובהא לא קא עסיק שיהא חורש בכמה שוורים וכמה חמורים והרי נלקטים איסורין הרבה עליו דלכל הפחות קאמר ואלאו דכלאים קאי ללקות עליו כל איסורין שהוא יכול: והן מוקדשין. בגמ׳ מוקי ליה בבכור (ו) בכור שור ופטר חמור וקעבר בהן משום לא תעבוד בבכור שורך ואליבא דרבי יהודה דאמר בפ״ק דבכורות (דף ט:) פטר חמור אסור בהנאה דבכלל לא תעבוד הוא ואע״ג דבקרא כתיב בכור שורך איהו דריש לי׳ בכור שורך למעוטי שותפות ולא למעוטי פטר חמור אי נמי מתני׳ כמאן דממעט פטר חמור מהלא שור וחמור דקתני במתני׳ לאו דוקא דשור ושה קאמר והאי דנקט חמור משום לישנא דקרא דגבי כלאים כתיב שור וחמור והוא הדין לכל שני מינין[ל] ומשום הנאה דמיתהני מהקדש והוה ליה הזיד במעילה[מ] לא נקי דבכור לאו בר מעילה הוא דהא ממון כהן הוא דאין מעילה אלא בקדשי גבוה דמקדשי ה׳ כתיב[נ] ואין מעילה בבכור אלא בנהנה מן האימורים אחר זריקת דמים דהנהו לגבוה נינהו[ס] והוא הדין לכל קדשים קלים ובקדשי קדשים יש בהן מעילה לפני זריקת דמים דלגבוה נינהו אבל משנזרק הדם זכו בהו כהנים משולחן גבוה והוה ליה ממון כהן ואין בו מעילה[ס] וכן מוכח בר״ה (דף כח.) בשופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא מאי טעמא עולה דבת מעילה היא כיון דמעל בה נפקא לחולין שלמים דלאו בני מעילה נינהו לא נפקי לחולין והכי נמי מוכח במס׳ מעילה ובכמה דוכתי: וכלאים בכרם. דמכסי בהדי דאזיל ומחפה (ז) בזורע[ו]: שביעית. נמי משום זורע בשביעית: ויום טוב. דקעביד חרישה ביו״ט: כהן. והוא נזיר והולך במקום טומאה אחר מחרשתו דאיכא חד לאו משום כהן לנפש לא יטמא בעמיו[ע] וחד משום נזיר על כל נפשות[פ] מת לא יבוא: אינו השם. (ח) אינו לאו זה נלקט עליו משום חרישה אלא משום לבישה: אף נזיר. נזיר וכהן קאמר ולא דייק: אינו השם. אין לאו שלו בא עליו משום חרישה אלא משום כניסה שנכנס למקום טומאה: **גמ׳** אפילו מכנים ומוציא בית יד אונקלי שלו. מכניס ומוציא ידו בבית יד חלוקו דמי כפושט ולובש: עיולי ואפוקי. ממש: בחבורה. נראה לי יום אסיפה או יום וועד היה להם שקורין חבורה: דדלאי. הגבהתי: מי משכחת מרגניתא. דאי לאו דאמרי לך הוי אמרת חורש דמחייב בכלאים לאו משום זורע אלא משום (מקום) מקיים דשביק ולא עקר להו: אי לאו דקלסך גברא רבה. רבי ינאי (ט) הוה מוקימנא מתניתא דמחייבא חורש בכלאים דמשום מקיים הוא וכרבי עקיבא ומאן דלית ליה מקיים בכלאים פטור פוטר נמי במחפה אבל רבי ינאי קלסך והודה לך דמחפה משום זורע מיחייב לכולי עלמא דמדקאמר רבי ינאי המחפה בכלאים לוקה ולא קאמר מקיים בכלאים לוקה ש״מ דעדיף ליה מחפה ממקיים דמחפה כזורע חשיב ליה וחייב לכולי עלמא וכי אמרת ליה לא משנתנו היא הודה לדבריך שיפה אמרת ואי לאו דקלסך הוה אמינא טעם דמתניתין משום מקיים דמקיים בכלאים לוקה לרבי עקיבא וכן בשביעית משום חורש מחייב ליה תנא דמתניתין ומאן דפטר במקיים פטר נמי במחפה: מאי רבי עקיבא דתניא המנכש והמחפה. ולא גרסינן דתנן דברייתא היא ולא משנה: המנכש והמחפה בכלאים לוקה רבי עקיבא אומר אף המקיים. כולה רבי עקיבא קאמר לה המנכש והמחפה בכלאים לוקה דמקיים הוא שר״ע כו׳ והכי משני ליה במועד קטן ורבנן דפליגי עליה דרבי עקיבא סבירא להו מחפה אינו לוקה דמאן דפטר במקיים פטר במחפה והמנכש עוקר עשבים רעים כדי שיגדלו האחרים יותר לוקה דחשיב כזורע כלאים[פ]: בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים. ושמעינן ליה הכי כלאים שדך לא דעקרינן ליה מפסקיה לדרשא (י) דהוה מצי למיכתב בהמתך כלאים לא תרביע ומדסמך כלאים לשדה שמע מינה להכי הוא דאתא: ולילקי נמי משום זורע. דהא נמנו וגמרו דמחפה זורע הוא כדאמרן: ואין חילוק מלאכות ביום טוב. אם עשה שתים ושלש מלאכות בהעלם אחד או עשה מלאכה שיש בה (כ) שתים אינו חייב אלא אחת למ״ד (שבת דף ע.) הבערה ללאו יצאת ומ״ד נמי הבערה ללאו יצאת ונפקא ליה חילוק מלאכות מועשה מאחת מהנה הני מילי באיסורי דאית בהן חיוב חטאת כגון מלאכות דשבת דזדונן כרת ושגגתן חטאת דההיא פרשה דועשה מאחת מהנה קמיירי בחטאת אבל יו״ט דחיוב מלקות הוא ואין זדונו כרת אין בו חילוק מלאכות: לוקה משום מבשל. גיד ביום טוב ומשום מבשל בשר בחלב קסבר יש בגידין בנותן טעם[ל] תלתא לא תבשל כתיבי חד לאכילה וחד להנאה וחד לבישול בשחיטת חולין (דף קטו:): משום

ואפילו לא שהה אלא (נ) להפשיט מלבוש חייב. ובלא שהה לא מיחייב ולא דמי דין זה להך דפ״ב דשבועות (דף טז:) (ושם) דאיבעיא להו מי צריך שהייה למלקות גבי טומאת מקדש ונזיר בקבר דשמא מחייב בלא שהה והכא אמרי׳ דלא מיחייב בלא שהייה דלא דמי לשהייה דהתם דכיון דבידו לפרוש מן הטומאה כי נמי לא שהה כדי השתחוואות דין הוא דמחייב אבל הכא דאין לו שהות לפשוט וללבוש אין כאן עבירה אחרת דעדיין הלבישה הראשונה קיימת דהתם נמי אינו חייב עד שיוכל לפרוש מן הטומאה:

מחוי (לעיל ע״א) ליה רב ששת בין פירקי. לפ״ה כדאיתא שתים מכאן ושתים מכאן ולפר״ת[ט] כמו שפירש בשבועות (דף ג.):

לא (ג״ז שם) יגלחו. וא״ת מאי מייתי מלא יגלחו הא גבי כהנים כתיבא וי״ל דגמרינן מיניה:

החורש בשור וחמור והן מוקדשין. (מ) ופ״ה[ק] בכור שור עובר משום לא תעבוד בבכור שורך וחמור קדשי בדק הבית ולקי משום דהזיד במעילה באזהרה וי״א[ר] פטר חמור וכמ״ד אסור בהנאה ולא נהירא דאינו כן דליכא למ״ד דלקי הנהנה ממנו ולא נראה לר״י פירוש הקונטרס דפירש דחמור לקי מלאו דהזיד במעילה דבגמ׳ קאמר מידי דליתיה בשאלה לא קתני והקדש דמתני׳ מיירי בבכור דליתיה בשאלה [ס] לכך מפרש ר״י דעל החמור אינו לוקה ויכול להיות שהוא חולין (נ) והן מוקדשין בשור וחמור לאו דוקא דליכא מוקדשין אלא בשור וליכא אלא ג׳ לאוין בשור וחמור אבל בכלאי הכרם איכא ג׳ מלקות דמיירי שהיה זורע בכרם חטה ושעורה וחרצן וחפה אותם בחרישה דקא עבד תרתי חדא דזורע כלאי זרעים ועוד דזורע כלאי הכרם[פ]: אלא

בבית הטומאה. זה בית הקברות וכו׳ [פסחים מז.:]. אי לאו דדלאי וכו׳ מי משכחת וכו׳ אי לאו דאמרי לך לא הוית מסיק אדעתיך [יבמות צב:]. המנכש והמחפה. לאחר זריעתן חופה עפר עליהן כדרך כל הזורעים. לוקה. דהיינו נמי זורע דמה דרכו של זורע לגמרי פירי מכוין הא נמי לגמורי פירי מכוין [ע״ז סד.]. המחפה. שמכסה את הזרעים בעפר: לוקה. משום לא תזרע כלאים (ויקרא יט) [מועד קטן ב:]. אף המקיים. שרואה כלאים זרוע ואינו מבטלו. ת״ל כלאים שדך לא. ואע״ג דכתיב לא תזרע כלאים גורעין ודורשין לא כלאים לא יהא כלאים מכל מקום שחייב אתה לבטלו [מו״ק ב:]. כלאים דהרבעה קא דריש מדסמך כלאים דלא תרביע גבי שדה דרשינן כלאים שדך לא מדלא כתיב בהמתך לא תרביע כלאים ולא תזרע שדך כלאים ש״מ שדך אכלאים דלעיל נמי דרשינן ומשמע דמזהיר הכתוב שלא יהיו כלאים בשדה וכו׳ [ע״ז סד.]. תנא ושייר. קתני קצת דברים ושייר [בבא קמא סב:]. לא חשבינהו לכולהו [סוטה טז.]. חילוק מלאכות לשבת. שאם עשה שתים בהעלם אחד או [אחת] בשתי העלמות חייב שתים. ואין חילוק מלאכות ליום טוב. שאם עשה שתי מלאכות במזיד אינו לוקה שתים [פסחים מח.]. המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב וכו׳ לוקה משום מבשל ביו״ט. שהבשול אב מלאכה הוא ובשול גיד דבר האסור ואינו ראוי לאכילה ועומד באסור לא תעשה כל מלאכה דלא הותר אלא לצורך [ביצה יב.]. בישול שאינו ראוי ולוקה משום מבשל בשר בחלב אפילו הוא חול וקסבר יש בגידים בנותן טעם ובשר הם [פסחים מז:]. ולוקה משום מבשל בשר בחלב. לאו משום יום טוב דמלקות דבשול יו״ט הא תנא ליה אלא אפילו הוא חול לוקה משום מבשל בשר בחלב דכתיב לא תבשל גדי בחלב שלש פעמים אחד לאסור אכילה ואחד לאסור הנאה ואחד לאסור בשול [ביצה יב.].

עין משפט נר מצוה

קד א מיי׳ פ״י מהלכות כלאים הלכה לא סמג לאוין רפג:
קה ב ג מיי׳ שם פ״א הל׳ ב סמג שם טור שו״ע יו״ד סי׳ רצז סעי׳ ה:
קו ד מיי׳ פ״א מהלכות יו״ט הלכה ג:

גליון הש״ס

גמ׳ א״ר ינאי בחבורה נמנו. כעין זה יבמות דף לב ע״ב: שם ולילקי נמי משום זורע. קשה לי דלילקי נמי בחורש משום מחמר אחר בהמתו ואף אם אינה בהמתו כיון דמחמר אחר בהמה דעלמא חייב. ולכאורה מוכח מזה דשביתת בהמתו והמחמר אינו ביו״ט כמ״ש הרמב״ם פ״ג מהל׳ יו״ט ועי׳ סנהדרין דף סו ע״א תוס׳ ד״ה אם תמצי לומר שם ולוקה משום מבשל. עי׳ סנהדרין דף ס״ג ע״א תוס׳ ד״ה החורש וכו׳ לכך מפרש ר״י. ועי׳ טורי אבן ר״ה דף ד ע״ב ד״ה לדקות:

תורה אור השלם

א) אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ: [ויקרא יט, יט]

הגהות וציונים

א] [צ״ל אמר רב ביבי אמר רב אסי לא פושט ולובש ממש אלא אפי׳ וכו׳ כך הגירסא בילקוט וכן אי׳ בתוס׳ שבועות יז. ד״ה או אינו וכו׳] (גליון): ב] ראשונים וכת״י המחפה: ג] צ״ל ליה (גליון): ד] מהרש״א מ״ז, וכן בסמוך, אולם בריב״ן כלפנינו: ה] כמו זאת תהא וכן פי׳ רש״י בהשולח (גיטין דף מה ע״א) גבי עדא אמרה כמו זאת כר, רש״ל (גליון): ו] צ״ל והתניא (גליון): ז] צ״ל בזורע (וכ״ה בכת״י) או שצ״ל בזרוע (גליון): ס] נרצ״ל על נפש וכו׳, כמדבר ו ו (באה״מ, וכמו רש״י פסחים מז ע״ב ובדטורה): ע] בתוס׳ שאנץ ור״פ לפני ר״ח, והובא בר״ש:

ליקוטי רש״י

והן מוקדשין. עובר על השור שהוא קדשי מזבח משום לא תעבוד בבכור שורך וכל הקדשים כבכור ועל החמור שהוא קדשי בדק הבית משום לא יזיד במעילה דאמרינן בפ׳ כל שעה (פסחים לג.) הזיד במעילה באזהרה וגמר חטא חטא מתרומה הרי שלשה לאוין חלוקין ולא חשיב אלא לאוין חלוקין. ובשביעית. דעובר משום שדך לא תזרע וחורש תולדה דזורע כגון חורש לכסות את הזריעה. ויום טוב. ושבת לא תנא משום דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב״ד הוא דאין לוקין עליו.

מסורת הש״ס עם הוספות

א) פסחים דף מז., ב) [יבמות לב: ב״מ יז:], ג) [עי׳ תוס׳ ב״מ יז: ד״ה אי לאו], ד) [יבמות לב:], ה) ע״ז סד. ע״ש מ״ק ב: ע״ש [תוספ׳ כלאים פ״א], ו) שם [ע״ש], ז) [סוטה טז. וש״נ], ח) [עי׳ תוס׳ מנחות יח: ד״ה מנין], ט) פסחים דף מח., י) פסחים מז: ע״ש ביצה יב: ע״ש, כ) דברים כב י, ל) ב״ק נד:, מ) מעילה טו., נ) שם ז:, ס) ויקרא כא א, ע) מו״ק דף ב:, פ) פסחים דף כב., צ) פסחים מז., ק) ריב״ן בפי׳ קמא, ר) [ודברים יותר מבוארים בפסחים מז. ד״ה והן מוקדשין].

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אמר ר׳ ביבי אמר ר׳ יוסי לא פושט ולובש ממש אלא אפילו מכנים: (ב) שם תנא קתני שמנה. נ״ב עי׳ תוס׳ פ״ק דקדושין דף טז ע״ב ד״ה והא ארבעה ובתוס׳ דיבמות דף ג׳ ד״ה למעוטי: (ג) שם אמר ליה רבה יש חילוק: (ד) שם עדא תהא. נ״ב כמו זאת תהא כלומר זו היא סברא נכונה דלא קא חשיב דליקי משום זורע ביו״ט משום דקפסקי חורש ביו״ט ואינו חייב ב׳ אבל מלאכות ביו״ט כשעשאן בבת אחת: (ה) שם גיד הנשה בחלב ביו״ט: (ו) רש״י ד״ה והן מוקדשין וכו׳ ובבכור שור ופטר חמור קאמר וקעבר בהן וכו׳ ושור וחמור קתני וכו׳ דשור ושה קאמר נ״ב פי׳ וחייב ב׳ משום שה: (ז) ד״ה וכלאים בכרם וכו׳ ומחפה וחייב משום זורע: (ח) ד״ה אינו השם אין לאו: (ט) ד״ה אי לאו וכו׳ ר׳ ינאי הס״ד ואח״כ מ״ה הוה אוקימנא מתניתין מדמיחייב: (י) ד״ה בהמתך וכו׳ דהוה מצי למיכתב. נ״ב עיין בע״ז דף ס״ד ע״א ולא פירש כן: (כ) ד״ה ואין חילוק וכו׳ שיש בה שתי אבות וכו׳ כדי השתחוואה דין הוא דמחייב אבל: (ל) תוס׳ ד״ה ואפי׳ לא שהה אלא כדי להפשיט וללבוש חייב וכו׳ לשהייה דהתם כיון דבידו וכו׳ כדי השתחוואה דין הוא דמחייב אבל: (מ) ד״ה החורש וכו׳ ופ״ה שור וכו׳ ופטר חמור וכו׳ אסור בהנאה ולא נראה לאינו כן: (נ) באד״ה ויכול להיות שהוא חולין ולאו דוקא קאמר והן מוקדשים תרוייהו השור והחמור דליכא מוקדשים אלא בשור וליכא ב׳ לאוין כל״ל ותיבת אלא נמחק: